

Pavoučí síť

Divoký příběh

o matematickém géniovi,
gangu zákeřných bankéřů

a jednom z největších

finančních podvodů

v historii

David Enrich

PAVOUČÍ SÍŤ

Divoký příběh o matematickém géniovi,
gangu zákeřných bankéřů a jednom
z největších finančních podvodů v historii

David Enrich

Pavoučí síť

Divoký příběh

o matematickém géniovi,
gangu zákeřných bankéřů

a jednom z největších

finančních podvodů

v historii

David Enrich

Brno 2018

The Spider Network © 2017 by David Enrich

Published by arrangement with Custom House,
an imprint of HarperCollins Publishers.

All rights reserved.

Translation © Radka Klimičková, 2018

Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2018
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-7577-566-5 (Formát PDF)

ISBN 978-80-7577-567-2 (Formát ePub)

ISBN 978-80-7577-568-9 (Formát MobiPocket)

Kirsten, Henrymu a Jasperovi

Obsah

Hlavní postavy.....	11
Prolog.....	17

Část I Podvod

<i>Kapitola 1</i>	Korunovace v televizi.....	27
<i>Kapitola 2</i>	Zrcadlová síň.....	40
<i>Kapitola 3</i>	Lidé na úrovni.....	51
<i>Kapitola 4</i>	Vrcholný výkon.....	73
<i>Kapitola 5</i>	Šťastný turniket.....	87
<i>Kapitola 6</i>	Pochlebníci.....	105
<i>Kapitola 7</i>	Vlastní jméno v tisku.....	130
<i>Kapitola 8</i>	Jachta v Monaku.....	146

Část II Vzestup

<i>Kapitola 9</i>	Co je to klika?.....	167
<i>Kapitola 10</i>	<i>Entre nous</i>	190
<i>Kapitola 11</i>	Bohové moře.....	202
<i>Kapitola 12</i>	V místnosti s vlajkami.....	218
<i>Kapitola 13</i>	Plácnutí přes ruku.....	243

Část III Druhý podvod

<i>Kapitola 14</i>	Je to on.....	275
<i>Kapitola 15</i>	Pavouci.....	299
<i>Kapitola 16</i>	Podvodník prvního řádu.....	317
<i>Kapitola 17</i>	Jednotkové náklady na steak.....	342
<i>Kapitola 18</i>	Šarády.....	363

Část IV Vítězství

<i>Kapitola 19</i> V arše.....	383
Poznámka ke zdrojům.....	397
Poděkování.....	401
Poznámky.....	405
Rejstřík.....	415

Hlavní postavy

Rodina

Tom Hayes: hvězdný obchodník v různých bankách

Nick: Hayesův otec

Sandy: Hayesova matka

Robin: Hayesův mladší bratr

Peter a Ben O'Learyovi: Hayesovi nevlastní bratři

Sarah Tigheová: právnička, která se za Hayese nakonec provdá

Obchodníci a bankéři

Royal Bank of Scotland (RBS)

Brent Davies: Hayesův učitel, později makléř v ICAP

Paul White: navrhovatel LIBORu

Neil Danziger: obchodník milující večírky

Sarah Ainsworthová: obchodnice; Hayesova přítelkyně; později obchodnice v Crédit Agricole

UBS

Mike Pieri: obchodník a manažer, který najal Hayese v Tokiu

Mirhat Alykulov: junior obchodník přezdívaný *Derka Derka*

Roger Darin: obchodník a navrhovatel LIBORu, který se stane Hayesovou nemesis

Yvan Ducrot: manažer, Darinův nadřízený

Naomichi Tamura: obchodník a manažer

Sascha Prinz: obchodník milující riziko a člen správní rady

Carsten Kengeter: jeden z vedoucích oddělení investičního bankovníctví

Alex Wilmot-Sitwell: jeden z vedoucích oddělení investičního bankovníctví

Panagiotis Koutsogiannis: obchodník přezdívaný *Pete the Greek* (Řek Péta)

Holger Seger: manažer

Andrew Smith: obchodník a navrhovatel LIBORu

Citigroup

Chris Cecere: obchodník, Hayesův šéf

Brian Mccappin: výkonný ředitel japonské investiční banky, který miluje karaoke

Hayato Hoshino: obchodník v Londýně, jehož úkolem je pomáhat Hayesovi

Andrew Morton: senior manažer investičního bankovníctví

Andrew Thursfield: navrhovatel LIBORu a manažer v Londýně

Laurence Porter: navrhovatel LIBORu, Thursfieldův podřízený

Burak Celtik: navrhovatel LIBORu, Porterův podřízený

Deutsche Bank

Guillaume Adolph: obchodník přezdívaný *Gollum* (Glum)

David Nicholls: obchodní manažer

Mark Lewis: vysoký úředník, který s Hayesem probírá potenciální zaměstnání

Další banky

Alexis Stenfors: obchodník; eso v Bank of America Merrill Lynch

Paul Robson: obchodník v Rabobank a navrhovatel LIBORu přezdívaný *Pooks* (Suchar)

Stuart Wiley: obchodník v J. P. Morgan

Luke Madden: obchodník v HSBC

Miles Storey: úředník pro LIBOR v Barclays

Paul Ellis: obchodník v Credit Suisse

Makléři

ICAP

Darrell Read: makléř známý svým univerzitním diplomem a velkým nosem

Colin Goodman: makléř, který posílá vlivné „zběžné přehledy LIBORu“

Danny Wilkinson: červenolící makléř a manažer

Frits Vogels: manažer v Londýně

Michael Spencer: zakladatel a výkonný ředitel

David Casterton: Spencerova pravá ruka, přezdívaný *Clumpy* (Chomáč)

Anthony Hayes: makléř v tokijské pobočce přezdívaný *Abbo*

RP Martin

Terry Farr: pohodový makléř, který mívá často havárie na motorce

Jim Gilmour: makléř, kterého opustilo štěstí

Lee Aaron: makléř přezdívaný *Village* (Obec)

Cliff King: manažer těchto tří makléřů

David Caplin: výkonný ředitel přezdívaný *Mustard* (Hořčice)

Tullett Prebon

Noel Cryan: makléř, amatérský boxer

Mark Jones: makléř, lev salonů

Nigel Delmar: makléř, Hayesův nejlepší přítel v Tokiu

Danny Brand: makléř v Hongkongu

Angus Wink: senior manažer

Úřady

Bank of England

Mervyn King: guvernér

Chris Salmon: senior úředník

Britská bankovní asociace (British Bankers' Association, BBA)

Angela Knightová: výkonná ředitelka

John Ewan: úředník, který má na starost TIBOR

**Americká Komise pro obchodování s komoditními futures
(U. S. Commodity Futures Trading Commission, CFTC)**

Gary Gensler: předseda

David Meister: vedoucí odboru kontroly

Stephen Obie: úředník odboru kontroly

Vincent McGonagle: úředník odboru kontroly

Gretchen Loweová: McGonagleho zástupkyně

Americké ministerstvo spravedlnosti

Denis McNerney: vedoucí odboru hospodářské kriminality

Robertson Park: právník odboru hospodářské kriminality

William Stellmach: právník odboru hospodářské kriminality

Scott Hammond: právník antimonopolního oddělení

Britský Úřad pro finanční služby

(U. K. Financial Services Authority, FSA)

Margaret Coleová: vedoucí odboru kontroly

Patrick Meaney: vyšetřovatel

Britský Úřad pro vyšetřování závažných podvodů

(U. K. Serious Fraud Office, SFO)

David Green: ředitel

Matt Ball: vyšetřovatel

Právníci

Lydia Jonsonová: Hayesova právnička z Fulcrum Chambers

Ivan Pearce: Hayesův právník z Fulcrum Chambers

Steven Tyrrell: Hayesův americký právník (dříve pracoval na
ministerstvu spravedlnosti)

George Carter-Stephenson: Hayesův právní zástupce před soudním procesem

Neil Hawes: Hayesův právní zástupce v průběhu soudního procesu

Mukul Chawla: právník zastupující SFO

Jeremy Cooke: soudce předsedající u Hayesova procesu

Gregory Mocek: právník Barclays (dříve pracoval u CFTC)

Gary Spratling: právník UBS (dříve pracoval na ministerstvu spravedlnosti)

Prolog

Malé lyžařské středisko vklíněné mezi horami za městem Karuizawa je oblíbenou destinací pro jednodenní výlety japonských rodin. Onu sobotu tu přes den bylo rušno a večer převážně klid. Měsíc se schoval za mraky.

Před jedním barem s rozzářenými okny zastavil soukromý autobus. Venku lehce sněžilo. Do poklidného večera se vypotácely desítky neurvalých bankéřů, někteří z nich třímali v rukou vysoké plechovky s japonským pivem Asahi a Kirin. Většina z nich byla opilá. Brzy malý bar celý zabrali.

Byli to zaměstnanci americké banky Citigroup, jedné z největších na světě a jedné s největšími potížemi. Před rokem, na začátku roku 2009, napumpovali američtí daňoví poplatníci do Citigroup ohromujících čtyřicet pět miliard dolarů, aby kolabujícímu kolosu pomohli z nesnází. Nyní příjemce této transfuze hostil desítky zaměstnanců své investiční banky na víkendové dovolené. Bankéři byli ubytováni poblíž baru ve velkém luxusním hotelu, každý v jednom pokoji zařízeném v typicky japonském strohém stylu.

Oslavy však tak spartánské nebyly. Cílem bylo utužit vzájemné vztahy, což se velice dobře dařilo. Večírek začal na stopadesátikilometrové cestě šinkansenem z Tokia. Po dni stráveném na sjezdovkách odvezla Citigroup bankéře na bowling, kde pili, hráli a zase pili. Autobus poté vysadil cestující v baru, načež odjel a nechal výletníky, ať se o sebe postarají sami.

Jedním z vůdců skupiny byl šlachovitý kudrnatý Američan Chris Cecere (čti Čekerej). Z jeho chování byste to nepoznali, ale patřil k jednomu z nejchytřejších lidí na drsných tokijských finančních trzích. Cecere, veterán z Lehman Brothers, wallstreetské firmy odsouzené k záhubě, který si na jazykovou kulturu příliš nepotrpěl a mluvil sprostě, pracoval v Japonsku jen asi rok, ale rychle sestavil tým hvězdných obchodníků. Měl za úkol dotlačit už tak riskující Citigroup dál k novým hranicím finančnictví.

Ale to nebylo jediné, o co se Cecere snažil. Tu zasněženou noc proléval jedním panákem za druhým hrdlo svého podřízeného, rozčuchaného třicetiletého Brita jménem Tom Hayes. Štíhlý, metr osmdesát vysoký Hayes byl geniální matematik a jeden z nejproduktivnějších agresivních obchodníků v Tokiu, ne-li na světě. Podobně jako Cecere ani on na to nevypadal. Obleky na zakázku a drahé boty byste v jeho skříni nenašli. Na ramenou míval poprašek lupů. Byl daleko spokojenější se sklenkou pomerančového džusu nebo hrnkem horké čokolády než s pintou piva, což mu vyneslo přezdívku Tommy Čokoláda.

Hayes se na společenských akcích cítil nepříjemně, dokonce i trapně — a to včetně této. Než odjel na lyžařský víkend, stěžoval si snoubence, že se mu jet nechce. Řekla mu, že nemá na výběr. Hayesův život se točil kolem práce a Citigroup byla jeho nová rodina. Hayes tady začal pracovat teprve před několika měsíci a bylo důležité, aby na své kolegy udělal dobrý dojem. V tomto ohledu to zatím vypadalo slibně. Noví šéfové Toma zahrnovali chválou a představovali ho po celosvětové organizaci Citigroup jako svou nejnovější trofej a přínos. Jen několik hodin předtím, než se bankéři objevili v baru, popsal Brian Mccappin, jeden z vrcholných představitelů Citigroup, Hayese jako „hvězdu“, která zajišťuje budoucnost ohromného podnikání firmy v Tokiu. Mccappin prohlásil, že jejich oddělení změní přístup k obchodování, aby využilo talentu nového zaměstnance. Hayes byl skutečně placen jako hvězda. Léta měl pocit, že ho bývalý zaměstnavatel, švýcarská banka UBS, okrádá. Když se přidal k Citigroup, strčil si do kapsy zhruba tři miliony dolarů v hotovosti jako nástupní prémii.

Mccappin, výkonný ředitel investiční banky Citigroup v Japonsku, se toho večera do baru dostavil také, spolu s Hayesem a Cecerem. Pocházel z drsného anglického Birminghamu, byl vysoký a měl buclatý obličej s ěolíčky. Ve třinácti letech to byl talentovaný zpěvák a spolu s kamarádem založili kapelu s názvem Deadline, která tu a tam hrála v hospodě, kam chodili dělníci z blízké továrny Rolls-Royce, včetně Mccappinova otce. Když se Deadline rozpadla, někteří z jejích členů se hudbě věnovali dál a o několik let později vytvořili kapelu Ocean Colour Scene, která se na krátkou dobu proslavila, protože jela na turné s Oasis. Mccappin se v té době začal věnovat jiným věcem, to mu však nebránilo, aby příležitostně netvrdil, že byl zakládajícím členem nesrovnatelně známější kapely.

V době, kdy Hayes nastoupil k Citigroup, ukájel Mccappin potlačené hudební ambice prostřednictvím karaoke barů, kam často a nadšeně chodil. Když Mccappin ten večer zpíval na celé kolo, Hayes neochotně přijímal panák za panákem od Cecereho. Dělal mu potíže sladký bylinný likér polknout a bojoval se stále silnějším dávicím reflexem. Přesto pokračoval v pití, neochotný nebo neschopný odolat Cecereho klukovskému nátlaku. Hayes svého šéfa nechtěl zklamat. Předchozí část dne byla jednodušší: Hayes byl výborný lyžař, který na černé sjezdovce riskoval stejně ochotně jako na rušném obchodnickém podlaží, a hluboký prachový sních střediska Karuizawa si užíval. Teď mu ale začaly po obličeji stékat pramínky potu. Místnost se s ním točila. Hayes doklopýtal na záchod a zvracel. Pak se vrátil na večírek.

O tři roky později, v lednu 2013, jsem seděl na pohovce ve svém stísněném bytě v londýnské čtvrti Clerkenwell. Před několika stáletími se na tomto místě shromažďovali rytíři vyrazející na křížovou výpravu do Svaté země. Jako úlitba historii byla úzká ulička, kterou jsme se ženou sdíleli s belgickou pivnicí, pojmenována Jerusalem passage. Okolí osídlila moderní designová studia, suši bary a galerie.

Bylo něco po osmé hodině večer, když mi na iPhonu zabzučela textová zpráva z neznámého čísla. „Setkáme se zítra, ale musím si

být jistý, že vám mohu věřit,“ psalo se v ní. „Tohle jde vysoko nade mě a hodně toho, co vím, netuší ani DOJ [Department of Justice]“¹.

Zpráva byla od vyděšeného a naprosto střízlivého Toma Hayese.

Necelé dva měsíce předtím, než mě Hayes kontaktoval, stál americký generální prokurátor za řečnickým pultíkem ve Washingtonu, D. C. Oznámil, že Hayes byl obviněn z trestného činu podvodu, a označil ho za chamtivého, podvodného obchodníka, který obral nesčetné oběti za účelem vlastního obohacení. On je, prohlásil nejmocnější policista světa, mozkiem rozsáhlého multimiliardového podvodu.

Ve všech časových pásmech a na všech kontinentech se bankéři, makléři a obchodníci snažili ovlivnit úrokové sazby, které sloužily nejen jako základ pro půjčky v hodnotě bilionů dolarů, ale také jako základní obratel finančního systému. Všechno se zredukovalo na záležitost nazvanou LIBOR. Akronym pro Londýnskou mezibankovní nabídkovou sazbu (London interbank offered rate) je známý jako jedno z nejdůležitějších čísel na světě. Finanční nástroje všech zemí — jejich objem je tak obrovský, sahá do desítek bilionů dolarů, že je těžké ho kvantifikovat — závisejí na drobných pohybech LIBORu. Ve Spojených státech jsou úrokové sazby většiny hypoték s variabilní úrokovou sazbou založeny na LIBORu. Stejně tak mnoho půjček na auta, studentských půjček, půjček na kreditních kartách a tak dále — téměř všechno, co nemá pevnou úrokovou sazbu. Objemy, které velké společnosti platí za multimiliardové půjčky, jsou často určovány LIBORem. Na tuto všudypřítomnou sazbu jsou napojeny biliony dolarů exoticky znějících instrumentů zvaných deriváty, které mají schopnost dotknout se prakticky všech: penzijních fondů, univerzitních dotací, rozpočtů velkých i menších měst. Používají je všechny malé podniky i obří společnosti, aby se chránily proti výkyvům úrokových sazeb. Pokud jste tuto knihu zaplatili kreditní kartou, je možné, že jste i do této akce zapojili LIBOR. S LIBORem to souvisí také v případě, že jste do knihkupectví přijeli

1 Americké ministerstvo spravedlnosti, pozn. překl.